

Татарстан Республикасы исеменнән

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
КОНСТИТУЦИЯ СУДЫ
КАРАРЫ

гражданин Р.Р. Измайлов шикаятенә бәйле рәвештә «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» 2007 елның 13 июлендәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлешенә; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пункты, 8 пунктындагы икенче абзацының; Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан шәһәрендә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты нигезләмәләренә, аларның Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенә (әлегә Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенә 8 һәм 9 пунктлары белән үзара бәйләнешендә конституциячеллеген тикшерү турындагы эш буенча

Казан шәһәре

2020 елның 16 июне

Татарстан Республикасы Конституция суды, Рәисе Ф.Г. Хөснетдинов,
судьялары Ф.Р. Волкова, Л.В. Кузьмина, Э.М. Мостафина, Р.Г. Сәхиева,
А.Р. Шакараев составында,

Татарстан Республикасы Конституциясенәң 109 статьясына (дүртенче өлеш), «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 3 статьясындагы бишенче һәм тугызынчы өлешләренә, 39 статьясындагы беренче өлешенә һәм икенче өлешенәң 1 пунктына, 68, 83, 100, 101 һәм 103 статьяларына таянып,

ачык суд утырышында «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» 2007 елның 13 июлендәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлешенәң; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пункты, 8 пункттындагы икенче абзацының; Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан шәһәрендә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты нигезләмәләренәң, аларның Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенәң (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенәң 8 һәм 9 пунктлары белән үзара бәйләнешендә конституциячеллеген тикшерү турындагы эшне карады.

Эшне карауга гражданин Р.Р. Измайлов шикаяте сәбәп булды. Мөрәҗәгать итүче тарафыннан дөгъва белдерелә торган норматив нигезләмәләренәң Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килү-килмәве мәсьәләсендә килеп туган билгесезлек эшне карауга нигез булды.

Докладчы судья Э.М. Мостафина мәгълүматын, яклар — гражданин Р.Р. Измайлов, дэгъва белдерелә торган норматив хокукый актларны чыгарган органнар вәкилләре — Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Аппараты Хокук идарәсенәң граждан законнары бүлеге мөдире И.И. Фәттахов, Татарстан Республикасы Хезмәт, халыкны эш белән тәэмин итү һәм социаль яклау министрлыгының юридик бүлеге башлыгы Р.Г. Миңнеголов, «Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының Торак сәясәте идарәсе» муниципаль казна учреждениесенәң юридик бүлеге башлыгы Н.А. Хәйруллина аңлатмаларын тыңлап, тапшырылган документларны һәм башка материалларны өйрәнгәннән соң, Татарстан Республикасы Конституция суды

билгеләде:

1. «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» 2007 елның 13 июлендәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлеше (алга таба шулай ук — 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы) социаль наем шартнамәләре буенча торак урыннарына мохтажлар буларак гражданның исәпкә алу өчен кирәкле документлар исемлеген билгели (алга таба — торак урыннарына мохтажлар буларак исәпкә алу).

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пункты, 8 пункттындагы икенче абзацы (алга таба — Субсидияләр бирү турындагы нигезләмә), субсидия алучыларның башлангыч исемлекләренә кертелгән гражданның гамәлдәге законнар нигезендә торак шартларын яхшыртуга мохтаж булуларын раслау өчен Татарстан

Республикасы муниципаль берәмлекләре башкарма комитетларына мөрәжәгать итәргә кирәклеген күздә тотып, федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак сатып алу өчен субсидияләр бирү тәртибен билгели; Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре башкарма комитетлары торак шартларын яхшыртуга мохтажлык өлешендә һәм Татарстан Республикасы Хезмәт, халыкны эш белән тәмин итү һәм социаль яклау министрлыгының (алга таба — Министрлык) территориаль социаль яклау органнары белән берлектә ташламалы категориягә керү өлешендә субсидия алучыларның исемлекләрен актуальләштерәләр; Татарстан Республикасы муниципаль берәмлеге башкарма комитетының вәкаләтле органы имзасы һәм мөһер белән расланган актуальләштерелгән исемлекләр Министрлыкка тапшырыла.

Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан шәһәрендә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының (алга таба шулай ук — Торак урыннарына мохтаж гражданны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламенты) 2.5 пункты нигезләмәләре, Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенең (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) (алга таба — Документлар исемлеге) I өлешенең 8 һәм 9 пунктлары белән аларның үзара бәйләнешендә, һәм Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрдәге 9010 нчы номерлы карары белән расланган Гражданның социаль наем шартнамәсе нигезендә муниципаль милеккә торак урынны бирү турында Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый актын әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының (алга таба — Хокукый акт әзерләү буенча

муниципаль хезмэт күрсәтүнең административ регламенты) 2.5 пункты нигезләмәләре, Муниципаль хезмэт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенең (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) (алга таба — 3 нче кушымта) I өлешенең 8 һәм 9 пунктлары белән аларның үзара бәйләнешендә, тиешле муниципаль хезмэт күрсәтү өчен кирәкле вәкаләтле органнарга гариза бирүченең үзе тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлеген билгели, аларга шул исәптән яшәү урыны буенча гариза бирүче белән бергә теркәлгән барлык гражданнар турында адресы, гражданнарның теркәлү датасы, документны бирү көне күрсәтелгән мәгълүматларны үзенә туплаган документ һәм торак бинаның гомуми һәм торак мәйданын, бирү датасын күрсәтеп, шәхси финанс сәхте керә.

1.1. Гражданин Р.Р. Измайлов 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының, Субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең, Торак урыннарына мохтаж гражданнарны исәпкә алу буенча муниципаль хезмэт күрсәтүнең административ регламентының һәм аңа Документлар исемлегенең, шулай ук Хокукый акт эзерләү буенча муниципаль хезмэт күрсәтүнең административ регламентының һәм аңа 3 нче кушымтаның китерелгән хокукый нигезләмәләренең конституциячеллегенә карата шикаять белдерә, ул хәрби хәрәкәтләр инвалиды һәм «Ветераннар турында» 1995 елның 12 гыйнварындагы 5-ФЗ номерлы Федераль законның 16 статьясындагы 1 пункттында билгеләнгән ташламаларга һәм өстенлекләргә ия.

1999 елның 2 июленнән мөрәжәгать итүче Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының Киров һәм Мәскәү районнары администрациясендә (алга таба — Администрация) торак шартларын яхшыртуга мохтажлар исәбендә тора. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы дәгъва белдерелә торган

карары нигезендә ул, хәрби хәрәкәтләр инвалиды буларак, торак алу өчен түләүсез субсидия алу исемлегенә кертелгән.

2017 елда Администрация гражданин Р.Р. Измайловтан торак шартларын яхшыртуга мохтаж булуын раслау өчен документлар сораган, алар арасында торак урыннан файдалану хокукын раслый торган документ һәм шәхси финанс счеты да бар.

2018 һәм 2019 елларда мөрәжәгать итүче Администрациягә торак шартларын яхшыртуга үзенең мохтаж булуын раслау мәсьәләсе буенча мөрәжәгать иткән, тиешле торак урыннан файдалану хокукын билгели торган документ һәм шәхси финанс счеты тапшырмаганлыктан, торак шартларын яхшыртуга аның мохтажлыгын тикшерү мөмкин түгел һәм торак шартларын яхшыртуга аның мохтажлыгын раслау мәсьәләсен карау өчен нигезләр юк дип, аннан җаваплар алган.

Гражданин Р.Р. Измайлов, 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлеше нигезләмәләре, хокук куллану практикасында аңа бирелә торган мәгънә буенча, шәхси финанс счетын гражданны торак урыннарына мохтажлар буларак исәпкә алу өчен кирәкле документлар исемлегенә кертәләр, шуның белән аның конституциячел хокукларын бозалар дип күрсәтә.

Мөрәжәгать итүче шулай ук, Субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пункты, 8 пункттындагы икенче абзацы, субсидия алучы гражданны субсидияләр бүлеп бирелгән гражданны исемлегенә Министрлык тарафыннан кертү шартларын, федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак шартларын яхшырту хокукын башкарма комитетларда алар тарафыннан раслау кирәклеген билгеләп, мондый раслау тәртибен күздә тотмыйлар, бу тигезлек, гаделлек һәм хокукый билгеләнешнең хокукый принципларына җавап бирми, һәм, аларга хокук куллану практикасында бирелә торган мәгънәсе буенча, гражданны торак урыннан файдалану хокукын раслый торган документны һәм шәхси финанс

счетов тапшырмаган очракта, аларның торак шартларын яхшыртуга хокукын расланмаган дип танырга мөмкинлек бирә дип саный.

Гражданин Р.Р. Измайлов, Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты административ регламентларының дөгъва белдерелә торган хокукый нормалары гамәлдәге закон, шул исәптән 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы таләпләренә карамастан, мөрәжәгать итүче тарафыннан торак урыннан файдалану хокукын раслый торган документны һәм шәхси финанс счетов тапшыру турындагы таләпне үз эченә ала, ә бу документларны тапшырмау муниципаль хезмәт күрсәтүдән баш тартуға китерә дип билгели.

Бәян ителгәннәр нигезендә гражданин Р.Р. Измайлов Татарстан Республикасы Конституция судыннан күрсәтелгән хокукый нигезләмәләренә Татарстан Республикасы Конституциясенә 2, 13, 28 (беренче һәм икенче өлешләр), 54 (беренче өлеш) һәм 55 статьяларына туры килми дип тануны сорый, алар нигезендә кеше, аның хокуклары һәм ирекләре — иң зур хәзинә; кеше һәм граждандан хокукларын һәм ирекләрен тану, үтәү һәм яклау — Татарстан Республикасының бурычы; Татарстан Республикасы — сәясәтә кешегә лаеклы тормыш һәм ирекле үсеш тәмин итүче шартлар булдыруға юнәлтелгән социаль дәүләт; закон һәм суд каршында һәркем тигез; дәүләт кеше һәм граждандан хокукларының һәм ирекләренә тигезлеген социаль һәм мөлкәти хәленә, шөгыленә төренә һәм характерына, яшәү урынына һәм башка шартларга бәйсез рәвештә гарантияли; һәркемгә яше буенча, авырган, гарипләнгән очракта һәм законда билгеләнгән башка очракларда социаль тәминат гарантияләнгән; һәркем торакка хокуклы; беркем дә торагыннан нигезсез мәхрүм ителә алмый; дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары торак төзелешен хуплыйлар, торакка хокукны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыралар.

1.2. Татарстан Республикасы Конституция судының 2020 елның 21 гыйнварындагы 2-О номерлы билгеләмәсе белән гражданин Р.Р. Измайловның шикаяте түбәндәгеләрнең конституциячеллеген тикшерү

өлешендә карауга алынган иде: «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» 2007 елның 13 июлендәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлешенә; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пунктының, 8 пункттыңдагы икенче абзацының; Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан шәһәрендә торак урыннарга мохтаж гражданның аерым категорияләрен исәпкә кую буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пунктының, Законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә муниципаль хезмәт күрсәтү, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәҗбүри булган хезмәтләрне күрсәтү өчен кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документларның тулы исемлегенә алтынчы, жиденче һәм сигезенче абзацларының (әлеге Административ регламентка 1 нче кушымта), шулай ук Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрдәге 9010 нчы номерлы карары белән расланган Гражданның социаль наем шартнамәсе нигезендә муниципаль милектәге торак урынны бирү турында Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый актын әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пунктының һәм Гариза бирүчегә һәм аның гаилә әгъзаларына социаль наем шартнамәсе нигезендә торак урын бирү турындагы мәсьәләне карау өчен кирәкле документлар исемлегенә алтынчы, жиденче һәм сигезенче абзацларының (әлеге Административ регламентка 1 нче кушымта).

Эшне суд утырышында карый башлаганда мөрәжәгать итүче шикаять белдерә торган административ регламентларга үзгәрешләр кертелгән. Казан

шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының «Казан шәһәре Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 нче номерлы карарына үзгәрешләр кертү турында» 2019 елның 26 декабрдәге 4641 номерлы карары белән Торак урыннарға мохтаж гражданның аерым категорияларен исәпкә кую буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының дөгъва белдерелә торган нигезләмәләренә үзгәрешләр кертелгән, алар нигезендә Административ регламентка 1 нче кушымта яңа редакциядә бәян ителгән. Аларның эчтәлегеннән күренгәнчә, элек Административ регламентка 1 нче кушымтаның сигезенче абзацында булган торак урыныннан файдалану хокукын раслый торган документлар (ордер, шартнамә, торак урынын бирү турында карар һәм башка документлар) бирү бурычына кагылышлы мөрәжәгать итүче шикаять белдерә торган нигезләмә төшереп калдырылган. Әмма мөрәжәгать итүче тарафыннан шәхси финанс счётын бирү бурычына кагылышлы нигезләмә әлеге Административ регламентка 3 нче кушымтаның I өлешендәге 9 пунктында асылда сакланып калган һәм чагылыш тапкан. Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының «Казан шәһәре Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрдәге 9010 нчы номерлы карарына үзгәрешләр кертү турында» 2019 елның 26 декабрдәге 4652 номерлы карары белән Хокукый акт әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентына шулай ук үзгәрешләр кертелгән, аларның эчтәлегеннән күренгәнчә, мөрәжәгать итүче тарафыннан шәхси финанс счётын бирү бурычына кагылышлы нигезләмә фактта әлеге Административ регламентка 3 нче кушымтаның I өлешендәге 9 пунктында сакланган һәм чагылыш тапкан.

Эшне тыңлауга билгеләгәннән соң кертелгән үзгәрешләр белән бәйле рәвештә, гражданин Р.Р. Измайлов шикаять буенча төгәлләштерүләр жибәрде, алар нигезендә түбәндәгеләрне Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килми дип тануны сорый:

— Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан

шәһәрәндә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданнарны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты, шулай ук Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенә (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенә 8 һәм 9 пунктлары;

— Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрәндәге 9010 нчы номерлы карары белән расланган Гражданнарга социаль наем шартнамәсе нигезендә муниципаль милектәге торак урынны бирү турында Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый актын әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты, шулай ук Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенә (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенә 8 һәм 9 пунктлары.

1.3. «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 101 статьясында билгеләнгәнчә, әгәр закон яисә башка норматив хокукый акт гражданнарның конституциячел хокукларына һәм ирекләренә кагылса һәм закон яисә башка норматив хокукый акт, аны карау судта яисә башка органда төгәлләнгән яки башланган конкрет эштә кулланылса яки кулланылырга тиеш булса, Татарстан Республикасы законы яисә башка норматив хокукый акт белән конституциячел хокуклар һәм ирекләрнең бозылуына шикаять бирү мөмкин була.

Әлеге эш буенча Татарстан Республикасы Конституция суды утырышы барышында Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрәндәге 9010 нчы номерлы карары белән расланган Гражданнарга социаль наем шартнамәсе нигезендә муниципаль милектәге

торак урынны бирү турында Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый актын әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының хокукый нигезләмәләре һәм әлеге Административ регламентка кушымталар гражданин Р.Р. Измайловка карата кулланылган булуы яисә кулланылырга мөмкин булуы расланмады.

«Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 63 статьясы нигезләмәләре белән үзара бәйләнештә 46 статьясындагы беренче өлешенәң 2 пункты нигезендә Татарстан Республикасы Конституция суды, утырыш барышында мөрәжәгатьне карауга алудан баш тартуға нигезләр ачыкланса, утырыш барышында мөрәжәгатьне карауга алудан баш тартуға нигезләр, шуларның берсе — аның мөмкин булу критерийларына туры килмәве ачыкланган очракларда, эш алып баруны туктата.

Димәк, әлеге эш буенча Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрәндәге 9010 нчы номерлы карары белән расланган Гражданнарға социаль наем шартнамәсе нигезендә муниципаль милектәге торак урынны бирү турында Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый актын әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пунктының һәм әлеге Административ регламентка 1 нче кушымтаның алтынчы, жиденче һәм сигезенче абзацларының (Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2019 елның 26 декабрәндәге 4652 номерлы карары кабул ителгәнчегә кадәр гамәлдә булган редакциясендә) конституциячеллеген тикшерү өлешендә эш карау туктатылырга тиеш, чөнки мөрәжәгать итүченәң бу өлештә мөрәжәгәте мөмкин түгел. Моннан күренгәнчә, Казан шәһәре Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрәндәге 9010 нчы номерлы карары белән расланган Гражданнарға социаль наем шартнамәсе нигезендә муниципаль милектәге торак урынны бирү турында Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый актын әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пунктының, Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр

күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенең (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенең 8 һәм 9 пунктларының конституциячеллеген тикшерү турында аның төгәлләштерелгән таләпләре шулай ук Татарстан Республикасы Конституция суды тарафыннан әлеге эштә каралырга тиеш түгеллеге килеп чыга.

«Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 46 статьясындагы икенче өлеше нигезендә, конституциячеллеге дөгъваланучы акт юкка чыгарылган булса яисә эшне карый башлаганчы йә аны карау чорында үз көчен югалткан булса, Татарстан Республикасы Конституция суды башлаган эш туктатылырга мөмкин, моңа бу актның гамәлдә булуы аркасында гражданның конституциячел хокуклары һәм ирекләре бозылган очрактар керми. Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган шикаять белдерелә торган Административ регламентка кертелгән үзгәрешләренә исәпкә алып, шулай ук мөрәжәгать итүченең шикаятькә төгәлләштерү керткәндә үз таләпләренең бер өлешенән баш тартуын игътибарга алып, әлеге Административ регламентның 2.5 пункты нигезләмәләренең, аңа 1 нче кушымтасындагы сизезенче абзацы белән аның үзара бәйләнешендә (Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2019 елның 26 декабрдәге 4641 номерлы карары кабул ителгәнче гамәлдә булган редакциясендә) конституциячеллеген тикшерү өлешендә бу эшне карау туктатылырга тиеш.

Шул ук вакытта, калган өлешендә кертелгән үзгәрешләр, асылда, дөгъва белдерелә торган хокукый жайга салуга кагылмаганнар һәм аның торака конституциячел хокукын бозуның хокукый нигезе булып торалар, дип уйлаган гражданин Р.Р. Измайлов позициясен исәпкә алып, Торак урыннарына мохтаж гражданны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының карала торган нормаларына үзгәрешләр кертү

шикаять белдерелә торган нигезләмәләрнең конституциячеллеген тикшерүгә комачаулык итә алмый дип саный.

«Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 68 статьясындагы икенче һәм өченче өлешләре нигезендә Татарстан Республикасы Конституция суды, карала торган актның мәгънәсен сүзгә-сүз, рәсми рәвештә һәм башкача аңлатып яки хокук куллану гамәлиятендәге мәгънәсен дә бәяләп, шулай ук норматив хокукий актлар системасындагы урынын исәпкә алып, эш буенча карар кабул итә. Татарстан Республикасы Конституция суды бары тик мөрәжәгатьтә күрсәтелгән предмет буенча һәм мөрәжәгатьтә күрсәтелгән актның конституциячеллеге шик тудыручы өлешенә карата гына карар кабул итә һәм карар кабул иткәндә мөрәжәгатьтә баян ителгән сәбәпләргә һәм дәлилләргә бәйлә булмый.

Шулай итеп, әлеге эш буенча түбәндәгеләр Татарстан Республикасы Конституция судының карау предметы булып торалар:

— «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» 2007 елның 13 июлендәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлеше нигезләмәләре, хокук куллану практикасында аңа бирелә торган мәгънә буенча, шәхси финанс счетын гражданны торак урыннарына мохтажлар буларак исәпкә алу өчен кирәкле документлар исемлегенә керткән дәрәжәдә;

— Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пункты, 8 пункттындагы икенче абзацы, Татарстан Республикасы Хезмәт, халыкны эш белән тәэмин итү һәм социаль яклау министрлыгы тарафыннан субсидия алучы гражданны субсидияләр бүлеп бирелгән гражданны исемлегенә Татарстан Республикасы Хезмәт, халыкны

эш белән тәмин итү һәм социаль яклау министрлыгы тарафыннан кертү шартларын, федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак шартларын яхшырту хокукын Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре башкарма комитетларында алар тарафыннан раслау кирәклеген билгеләп, мондый раслау тәртибен күздә тотмаган, һәм, аларга хокук куллану практикасында бирелә торган мәгънәсе буенча, гражданның шәхси финанс счётын тапшырмаган очракта, аларның торак шартларын яхшыртуга хокукын расланмаган дип танырга мөмкинлек биргән дәрәжәдә;

— Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан шәһәрендә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты нигезләмәләре, аларның Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенә (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенә 8 һәм 9 пунктлары белән үзара бәйләнешендә, алар тиешле муниципаль хезмәт күрсәтү өчен кирәкле вәкаләтле органнарға аңа яшәү урыны буенча үзе белән бергә теркәлгән барлык гражданны турында адресы, гражданның теркәлү датасы, документны бирү көне күрсәтелгән мәгълүматларны үзенә туплаган документ һәм торак бинаның гомуми һәм торак мәйданын, бирү датасын күрсәтеп, шәхси финанс счёты тапшыру бурычын йөкләгән дәрәжәдә.

2. «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гәмәлгә ашыру турында» Татарстан Республикасы Законының дөгъва белдерелә торган хокукый нигезләмәләре социаль яклау һәм торак законнары өлкәләренә кагыла. Россия Федерациясе Конституциясенә 72 статьясы (1 өлешенә «ж» һәм «к» пунктлары) нигезендә,

социаль тээминатны да кертеп, социаль яклау, шулай ук торак законнары Россия Федерациясенең һәм Россия Федерациясе субъектларының уртак карамагында. Россия Федерациясенең һәм Россия Федерациясе субъектларының уртак карамагындагы мәсьәләләр буенча федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъектларының шулар нигезендә кабул ителә торган законнары һәм башка норматив хокукый актлары чыгарыла; Россия Федерациясе субъектларының законнары һәм башка норматив хокукый актлары федераль законнарга каршы килә алмый (Россия Федерациясе Конституциясенең 76 статьясы, икенче һәм бишенче өлешләр).

Россия Федерациясе Торак кодексында, торак турындагы законнар Россия Федерациясе субъектларының кабул ителгән законнарыннан һәм башка норматив хокукый актларыннан тора; Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары элге Кодекс, шушы Кодекс нигезендә кабул ителгән башка федераль законнар нигезендә үз вәкаләтләре чикләрендә торак мөнәсәбәтләрэн жайга сала торган нормалар булган законнар һәм башка норматив хокукый актлар кабул итә алалар (5 статьяның 2 һәм 6 өлешләре); торак биналарга мохтаж булган гражданның жирле үзидарә органында исәбен алып бару тәртибе тиешле Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнә (52 статьяның 7 өлеше).

Татарстан Республикасы Конституциясе нигезендә Татарстан Республикасы карамагындагы мәсьәләләрне һәм Россия Федерациясе һәм аның субъектларының уртак карамагындагы мәсьәләләрне Татарстан Республикасы вәкаләтләре чикләрендә закон чыгарып жайга салу Татарстан Республикасы Дәүләт Советы карамагына керә (75 статья, 2 пункт).

Шулай итеп, «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» Татарстан Республикасы Законнда жирле үзидарә органы тарафыннан гражданны торак урыннарына мохтажлар буларак исәпкә алу тәртибен кертеп һәм гражданны мондый исәпкә алу өчен кирәкле

документлар исемлеген билгеләп, Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Россия Федерациясенең һәм аның субъектларының социаль яклау һәм торак законнары өлкәсендә Россия Федерациясе Конституциясендә билгеләнгән эшләр бүлешүдән чыгып эш иткән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы Конституциясе нигезендә үзенә бирелгән вәкаләтен дәрәҗәсизләштергән ашырган.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең мөһимлеген итүче тарафыннан дәгъва белдерелә торган хокукый нормалары шулай ук социаль яклау һәм торак законнары өлкәсенә кагыла.

«Ветераннар турында» Федераль закон нигезендә торак шартларын яхшыртуга мөһим һәм 2005 елның 1 гыйнварына кадәр исәпкә баскан сугыш хәрәкәтләре ветераннарын торак белән тәмин итү вәкаләтләре Россия Федерациясе тарафыннан Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшырылган. Социаль ярдәмнең күрсәтелгән чарасын бирү буенча тапшырыла торган вәкаләтләрне гомуми ашыруга акча федераль бюджетта субвенцияләр рәвешендә карала, ә аны бирү рәвешендә Россия Федерациясе субъектының норматив хокукый актлары белән билгеләнә (23.2 статьяның 1, 2 һәм 6 өлешләре).

Татарстан Республикасы Конституциясенең 102 (4 пункт) һәм 103 статьялары нигезендә Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты, аерым алганда социаль тәминат өлкәсендә, бердәм дәүләт сәясәтен үткәргүдә катнаша, Татарстан Республикасы территориясендә федераль законнарның һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларының, Татарстан Республикасы законнарының һәм башка норматив хокукый актларының үтәлешен тәмин итә, Татарстан Республикасының бөтен территориясендә үтәү мәжбүри булган карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

Димәк, Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданнарның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәне раслап, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты үзенә федераль законнар нигезендә карый торган һәм Татарстан Республикасы Конституциясенә 102 (4 пункт) һәм 103 статьяларының үзара бәйле нигезләмәләренә таянган вәкаләтне дөрес гамәлгә ашырган.

«Дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүне оештыру турында» 2010 елның 27 июлендәге 210-ФЗ номерлы Федераль законның 3 статьясында дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүгә бәйле рәвештә барлыкка килә торган мөнәсәбәтләренә норматив хокукый жайга салу өлеге Федераль закон, башка федераль законнар белән, алар нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе субъектлары законнары һәм башка норматив хокукый актлары, муниципаль хокукый актлар нигезендә гамәлгә ашырыла дип билгеләнгән.

Күрсәтелгән Федераль законның 12 статьясындагы 1 өлеше һәм 13 статьясындагы 15 өлеше белән үзара бәйләнештә 6 статьясы нигезендә муниципаль хезмәтләр күрсәтүче органнар аларны административ регламентлар нигезендә күрсәтергә тиеш; муниципаль хезмәтләр күрсәтүнең административ регламентларын эшләү һәм раслау тәртибе жирле администрация тарафыннан билгеләнә.

Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2011 елның 25 февралендәге 782 номерлы карары белән расланган Казан шәһәре Башкарма комитеты органнары тарафыннан муниципаль хезмәтләр күрсәтүнең административ регламентларын эшләү һәм раслау тәртибенә 1.8 пункты нигезендә Казан шәһәре муниципаль берәмлеге вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өлкәсендә административ регламентлар билгеләнгән тәртиптә Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый акты белән расланалар.

Шулай итеп, Казан шәһәрндә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданның исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентын раслап, Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты үзенә федераль законнар нигезендә бирелгән, шулай ук Татарстан Республикасы Конституциясенә 116 (беренче өлеш) һәм 118 (беренче өлеш) статьяларының үзара бәйләнгән нигезләмәләренә таянган вәкаләтләренә дәрәжәләргә ашырган.

3. Татарстан Республикасы Конституциясе нигезендә кеше, аның хокуклары һәм ирекләре — иң зур хәзинә. Кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен тану, үтәү һәм яклау — Татарстан Республикасының бурычы (2 статья); һәркемгә, шул исәптән авырган һәм гарипләнгән очракта социаль тәминат гарантияләнгән (54 статья, 1 өлеш); һәркем торакка хокуклы; дәүләт һәм муниципаль органнары һәм жирле үзидарә органнары торакка хокукны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыралар (55 статья, 1 һәм 2 өлешләр).

Россия Федерациясе Торак кодексының 2 статьясы нигезендә дәүләт һәм муниципаль органнары һәм жирле үзидарә органнары үз вәкаләтләренә чикләрендә гражданның торакка хокукын гамәлгә ашыру өчен шартлар тәмин итәләр, шул исәптән: бюджет акчаларын һәм законда тыелмаган башка акча чыганакларын гражданның торак шартларын яхшырту өчен, шул исәптән торак биналар сатып алу яисә төзү өчен билгеләнгән тәртиптә субсидияләр бирү юлы белән файдаланалар (2 пункт).

Татарстан Республикасы дәүләт һәм муниципаль органнары, Россия Федерациясенә һәм Татарстан Республикасының уртак карамагындагы мәсьәләләр буенча үз вәкаләтләренә чикләрендә карарлар кабул итеп, шактый дискрециягә ия, әмма ул тигезлек, гаделлек һәм ярашканлык конституциячел принципнары белән, хокукый җайга салуның билгеләлек таләпләренә белән, шул исәптән ул тудыра торган хокукый нәтижеләрдә дә чикләнгән.

3.1. 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлешенә шикәят белдерелә торган хокукый нигезләмәләрендә гражданның торак урыннарына мохтажлар буларак

исәпкә алу өчен кирәкле документлар исемлеге билгеләнгән. Күрсәтелгән нормалар мөрәжәгать итүче тарафыннан дэгъвалана, чөнки хокук куллану практикасында аларга бирелә торган мәгънә буенча, шәхси финанс сөетын гражданны торак урыннарына мохтажлар буларак исәпкә алу өчен кирәкле документлар исемлегенә кертәләр, шуның белән аның конституциячел хокукларын бозалар.

Россия Федерациясе Конституция Суды үзенә карарларында берничә тапкыр күрсәткәнчә, торакка хокукны гамәлгә ашыру торак законнары актларында беркетелгән аерым таләпләргә бәйлә булырга мөмкин (2002 елның 9 апрелдәге 123-О номерлы, 2004 елның 4 мартындагы 80-О номерлы, 2010 елның 15 июлдәге 955-О-О номерлы, 2010 елның 25 ноябрдәге 1543-О-О номерлы һ.б. билгеләмәләр).

Россия Федерациясе Торак кодексының 52 статьясындагы 4 өлешә нигезендә, гражданин тарафыннан, исәпкә алу турында гариза белән бергә, исәпкә алуны гамәлгә ашыручы орган тарафыннан ведомствоара мөрәжәгатьләр буенча алына торган документлардан тыш, аның торак урыннарына мохтажлар буларак исәптә тору хокукын раслаучы документлар тапшыру кирәклегә шундый таләпләрнең берсе булып тора. Гражданны торак исәбенә куюның законлы булуын документаль раслауны күздә тоткан мондый таләп үзеннән-үзе, Россия Федерациясе Конституция Суды билгеләп үткәнчә, гражданнының нинди дә булса конституциячел хокукларын бозмый (2015 елның 16 июлдәге 1697-О номерлы билгеләмә).

Россия Федерациясе Торак кодексының күрсәтелгән нигезләмәсеннән күренгәнчә, гражданны торак шартларын яхшыртуга мохтажлар исәбенә алу өчен кирәкле документларның бер өлешә гражданин тарафыннан турыдан-туры бирелә, ә бер өлешә торак шартларын яхшыртуга мохтажларны исәпкә алучы органнар тарафыннан мөстәкыйль рәвештә ведомствоара мөрәжәгатьләр юлы белән соратып алына.

Мондый хокукый жайга салу шул исәптән «Дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүне оештыру турында» Федераль закон

нигезлэмэләре белән дә бәйле, ул ведомствоара, шул исәптән электрон, дәүләт хакимияте органнары һәм (яки) жирле үзидарә органнары арасында үзара бәйләнешне кертү һәм үстерү кирәклегенән чыгып, муниципаль хезмәтләр күрсәтүче органнарның мөрәжәгать итүчедән дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүче органнар, башка дәүләт һәм муниципаль органнар яки мондый хезмәтләр күрсәтүдә катнашучы аларга караган оешмалар карамагында булган документларны таләп итәргә хокуклы булмавын күздә тоткан; мөрәжәгать итүче күрсәтелгән документларны һәм мәгълүматны үз инициативасы буенча тапшырырга хокуклы (7 статьяның 1 өлешендәге 2 пункты). Тиешле органнар һәм оешмалар карамагында булган документларны граждандардан таләп итүне тыеп, федераль закон чыгаручы шул ук вакытта югарыда күрсәтелгән Федераль законда мөрәжәгать итүче тарафыннан мөстәкыйль бирелә торган документлар исемлеген беркеткән һәм шул ук вакытта Россия Федерациясе субъекты законы яисә Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенәң югары башкарма органы норматив хокукый акты яисә муниципаль хокукый акт нигезендә күрсәтелгән исемлектән документлар ведомствоара мәгълүмати хезмәттәшлек системасын кулланып алынырга мөмкинлеген күздә тоткан (7 статьяның 6 һәм 6.1 өлешләре).

Граждандарны торак шартларын яхшыртуга мохтажлар исәбенә алу өчен кирәкле документларга карата шуны билгеләп үтәргә кирәк, мондый документлар исемлеге федераль закон чыгаручы тарафыннан билгеләнмәгән.

Шуңа бәйле рәвештә, республика закон чыгаручысы, торак шартларын яхшыртуга мохтаж граждандарга карата Россия Федерациясе Торак кодексында һәм торак законнарының башка норматив хокукый актларында каралган таләпләрдән чыгып, мондый граждандарны торак шартларын яхшыртуга мохтажлар исәбенә алу өчен кирәкле документлар исемлеген беркеткән, шул ук вакытта граждандарның үз инициативалары буенча нинди документлар тапшырылырга мөмкин булуын, ә тапшырылмаган очракта закон нигезендә күрсәтелгән документлар алар карамагында булган дәүләт

органнарыннан, жирле үзидарэ органнарыннан һәм дәүләт органнары яки жирле үзидарэ органнары карамагындагы оешмалардан вәкаләтле орган тарафыннан соратып алынуын күздә тоткан.

31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлешенең «д», «е» һәм «ж» пунктлары нигезендә, әлеге статьяның 4.1 өлеше белән үзара бәйләнешендә, торак шартларын яхшыртуга мохтажлар исәбенә алу өчен кирәкле документлар арасыннан гражданның тарафыннан үз инициативасы буенча тапшырыла торган документларга түбәндәгеләр керә:

— торак урынында яшәү урыны буенча теркәлгән гражданның санын раслаучы белешмәләр;

— мөрәжәгать итүче гражданин һәм аның гаилә әгъзалары биләгән торак урыныннан файдалану хокукын раслый торган документларның (шартнамә, ордер, торак урыны бирү турында карар һәм бүтән документлар) күчермәләре;

— гаилә әгъзаларының даими яшәү урыны буенча милек хокукындагы торак урыннарының булуы яки булмавы турында дәүләт кадастр исәбен, хокукларны дәүләт теркәвенә алуны, Күчәмсез милекнең бердәм дәүләт реестрын алып баруны һәм Күчәмсез милекнең бердәм дәүләт реестрындагы белешмәләрне бирүне гамәлгә ашыручы органнар белешмәсе, ул мөрәжәгать итүче гаиләсенең хокуктан файдалануга сәләтле һәр әгъзасыннан гариза бирелгән елга кадәрге биш ел өчен тапшырыла.

Гамәлдәге законнар шәхси финанс сәхте кебек документның конкрет формасын һәм эчтәлеген билгеләми. Шунның белән бергә, барлыкка килгән хокукый практикадан чыгып, ул шул исәптән торак урынның тибы һәм характеры турында, аның торак һәм гомуми мәйданы турында белешмәләр, шулай ук әлеге торак урында яшәүче барлык затлар турында белешмәләрне үз эченә алган документтан гыйбарәт. Шулай итеп, күрсәтелгән документ торак урында яшәү урыны буенча теркәлгән гражданның санын раслый торган белешмәләр сыйфатында карала ала һәм, димәк, торак шартларын яхшыртуга мохтаж гражданның исәпкә алу өчен юридик әһәмияткә ия булган фактларны раслау максатларында кирәкле.

Мондый хокукий жайга салу дэүлэт тарафыннан торак өлкәсендә социаль ярдәм күрсәткәндә законлылык принцибын гамәлгә ашыруны да тәэмин итә, чөнки, аерым алганда, торак шартларын яхшыртуга мохтаж гражданның торак шартларын бәяләргә, торак шартларын яхшырту өчен хокукий нигезләрне, шулай ук адреслылык принцибын документлар белән расларга мөмкинлек бирә, аның нигезендә, торак шартларын яхшыртуга аларның реаль ихтыяжларын исәпкә алып, социаль ярдәм чаралары халыкның социаль якланмаган катламнары исәбенә керә торган законда күрсәтелгән аерым категория гражданның күрсәтелә.

Шул ук вакытта Татарстан Республикасы Конституция суды 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 4.1 өлеше нигезләмәләре буенча торак урынында яшәү урыны буенча теркәлгән гражданның санын раслаучы белешмәләр мөрәжәгать итүче тарафыннан үз инициативасы буенча бирелүенә, ә тапшырылмаган очракта вәкаләтле орган тарафыннан мөстәкыйль рәвештә соратып алынуына игътибар итә.

Моннан күренгәнчә, 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлеше нигезләмәләре гамәлдәге хокукий жайга салу системасында үзенең конституциячел-хокукий мәгънәсе буенча гражданның торак урынына мохтажлар буларак исәпкә алу өчен кирәкле документлар исемлегенә шәхси финанс санын кертеп, вәкаләтле органның бары тик граждан тарафыннан мондый документ тапшырылмаганлыктан гына торак шартларын яхшыртуга мохтажлыгын раслаудан баш тарту мөмкинлеген күз алдында тотмый.

Шулай итеп, 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлешенең нормалары үзенең-үзе кеше һәм гражданның, шул исәптән гражданин Р.Р. Измайловның конституциячел хокукларын һәм ирекләрен юкка чыгара, чикли яисә башкача боза торган буларак карала алмый һәм шул рәвешле Татарстан Республикасы Конституциясенең 2, 13,

28 (беренче һәм икенче өлешләр), 54 (беренче өлеш) һәм 55 статьяларына каршы килми.

3.2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 28.2 статьясын һәм «Ветераннар турында» 1995 елның 12 гыйнварындагы 5-ФЗ номерлы Федераль законның 23.2 статьясын гамәлгә ашыру максатларында Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак шартларын яхшыртуга хокуклы гражданнарны торак белән тәмин итү аларга торак алуга субсидияләр бирү юлы белән башкарыла (1 пункт) дип билгеләнгән.

Субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пункты, 8 пункттындагы икенче абзацы, мөрәжәгать итүче фикеренчә, тигезлекнең, гаделлек һәм хокукый билгеләнешнең хокукый принципларына җавап бирми, чөнки «гамәлдәге законнар» формулировкасы федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак шартларын яхшыртуга үзләренә мохтажлыгын субсидия алучылар тарафыннан раслау мәсьәләсе буенча нинди конкрет норматив хокукый актлар кулланылырга тиеш булуын билгеләргә мөмкинлек бирми.

«Ветераннар турында» Федераль законның 14 һәм 23.2 статьяларының үзара бәйлә нигезләмәләреннән күренгәнчә, федераль бюджет акчалары исәбеннән торак белән тәмин итү рәвешендә социаль ярдәм чарасы торак шартларын яхшыртуга мохтаж һәм 2005 елның 1 гыйнварына кадәр исәпкә баскан сугыш хәрәкәтләре ветераннарына һәм инвалидларына гына кагыла.

Гражданнарны торак биналарга мохтаж буларак исәпкә алу, аны алып бару тәртибе Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнә, җирле үзидарә органы тарафыннан әлегә гражданнарның күрсәтелгән органга үз яшәү урыны буенча яисә, Россия Федерациясе Хакимияте тарафыннан

билгелэнгән тәртиптә аларның үзара бәйләнеш турында төзелгән килешүе нигезендә, күпфункцияле үзәк аша биргән гаризалары нигезендә башкарыла (Россия Федерациясе Торак кодексының 52 статьясындагы 3 һәм 7 өлешләр).

Татарстан Республикасы дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урынына мохтаж гражданны исәпкә алу тәртибе 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентланган. Шул ук вакытта Татарстан Республикасының әлеге Законында «торак шартларын яхшыртуга мохтажлыкны раслау тәртибе» төшенчәсенә билгеләмәсе юк. Анда гражданны торак урыннарына мохтажлар буларак исәпкә алу тәртибе (3 һәм 6 статьялар), торак урыннарына мохтажлар буларак исәптә торучы гражданны яңадан теркәү тәртибе (24 статья) һәм торак урыны бирелү турында гражданны хәбәр итү тәртибе (26 статья) билгеләнә, алар гражданны торак шартларын яхшыртуга юнәлдерелгән билгеле юридик яктан әһәмиятле гамәлләр башкару өчен төрле хокукый нигезләргә күздә тотсалар да, шуның белән бергә жирле үзидарә органнарына бирү өчен кирәкле документларның әлеге Татарстан Республикасы Законының 6 статьясында билгелэнгән бердәм исемлеген үз эченә алган.

Мондый хокукый жайга салу, «Ветераннар турында» Федераль законның, Россия Федерациясе Торак кодексының һәм 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының югарыда күрсәтелгән нормаларының үзара бәйле нигезләмәләреннән чыгып, федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак сатып алу өчен аларга субсидияләр биргәндә гражданны тарафыннан торак шартларын яхшыртуга мохтажлыкны раслау мәсьәләсенә карата гамәлдәге законнар дигәндә, аларның ачыкланган конституциячел хокукый мәгънәсен исәпкә алып, 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясы нигезләмәләрен аңларга кирәклеген күз алдында тотса, алар гражданны торак шартларын яхшыртуга мохтажлар исәбенә алу өчен кирәкле документлар исемлеген регламентлый.

Шулай итеп, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданнарның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең 5 пункты, 8 пункттындагы икенче абзацы, федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак шартларын яхшырту хокукын Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре башкарма комитетларында гражданнар тарафыннан раслау тәртибе 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгәнлеген күздә тотып, алар гражданнар тарафыннан шәхси финанс счетын тапшырмаган очракта торак шартларын яхшыртуга аларның хокукын расланмаган дип танырга мөмкинлек бирми һәм үзеннән-үзе кеше һәм гражданның, шул исәптән мөрәжәгать итүченең конституциячел хокукларын һәм ирекләрен юкка чыгара, чикли яки башкача боза торган буларак карала алмыйлар һәм шуның белән Татарстан Республикасы Конституциясенең 2, 13, 28 (беренче һәм икенче өлешләр), 54 (беренче өлеш) һәм 55 статьяларына каршы килмиләр.

Шул ук вакытта Татарстан Республикасы Конституция суды Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан гамәлгә ашырыла торган хокукый жайга салу ачыклык һәм каршылыксызлык таләпләренә җавап бирергә тиеш, ә аның гамәлдә булу механизмы конкрет норматив нигезләмәләр эчтәлегеннән яисә күзгә күренеп торган үзара бәйләнешендә булган нормалар системасы эчтәлегеннән хокук мөнәсәбәтләре субъектларына аңлаешлы булырга тиеш, дип билгели. Бу, аеруча, нормаларның социаль якланмаган гражданнар тарафыннан да, шулай ук мондый гражданнарның үзләре тарафыннан да хокук куллануга юнәлдерелгән очракларга кагыла. Хокукый нәтижеләр барлыкка килү өчен кирәкле конкрет гамәлләр кылуны күздә тотканга күрә, үзенең характеры буенча юнәлтү нормалары булган формулировкаларны куллану хокук мөнәсәбәтләре субъектларына кулланылырга тиешле норманы ачык һәм ике төрле аңлашылмый торган итеп билгеләргә мөмкинлек бирергә тиеш. Башкасы котылгысыз рәвештә хокукый

жайга салуның төгәлсезлегенә һәм аңлаешсызлыгына, туры килә торган нормаларны куллануда бозып күрсәтүләргә һәм, нәтижәдә, хокук мөнәсәбәтләре субъектлары була торган хокукый билгесезлек ситуациясенә китерә.

Шулай итеп, Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданнарның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы нигезләмәнең күрсәтелгән нормаларын элегә Карарда ачыкланган аларның конституциячел-хокукый мәгънәсендә Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килә дип тану белән карала торган хокукый жайга салуны камилләштерү процессында аңа федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак шартларын яхшыртуга мохтажлыкны раслау өчен кулланылырга тиешле законнарны төгәлләштерүгә юнәлдерелгән үзгәрешләр кертү буенча Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты вәкаләте кире кагылмый. Мондый жайга салу Кеше хокуклары буенча Европа Судының хокукый позициясенә туры килә, ул, хокукый билгеләнеш принцибын үтәү кирәклеген таләп итеп, үз карарларында берничә тапкыр күрсәткәнчә, закон Кеше хокукларын һәм төп ирекләрен яклау турындагы конвенциядә билгеләнгән барлык законнарның житәрлек дәрәжәдә төгәл формалаштырылуын һәм юридик ярдәм кирәк булган очракта затка аның теге яисә бу гамәлләре нинди нәтижеләргә бәйле була алуын күзаллау мөмкинлеген бирүне таләп итә торган стандартка туры килергә тиеш («Игнатов (Ignatov) Россиягә каршы» эше буенча 2007 елның 24 маендагы, «Владимир Соловьев (Vladimir Solovyev) Россиягә каршы» эше буенча 2007 елның 24 маендагы карарлар).

3.3. «Гражданнарны торак урыннарына мохтажлар буларак исәпкә алу» муниципаль хезмәте Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 27 сентябрэндәге 797 номерлы карары белән расланган «Дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүнең күпфункцияле үзәкләре һәм федераль башкарма хакимият органнары, бюджеттан тыш дәүләт фондлары органнары, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт хакимияте органнары, жирле

үзидарә органнары арасында үзара хезмәттәшлек турында» тәкъдим ителгән Дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүнең күпфункцияле үзәкләрендә «бер тәрәзә» принцибы буенча күрсәтелә ала торган дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр исемлегенә кертелгән.

«Дәүләт хезмәтләре һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүне оештыру турында» Федераль законның 7 статьясы таләпләрен исәпкә алып закон яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә муниципаль хезмәт күрсәтү өчен кирәкле булган документларның тулы исемлеге, мөрәжәгать итүче мөстәкыйль тапшырырга тиешле мәгълүматка һәм документларга, һәм, алар ведомствоара мәгълүмати хезмәттәшлек кысаларында алынырга мөмкин булганлыктан, мөрәжәгать итүче үз инициативасы буенча тапшырырга хокуклы документларга бүлеп, муниципаль хезмәт күрсәтү стандартында билгеләнә, ул, үз чиратында, административ регламент структурасына керә (12 статьясындагы 2 өлешенең 2 пункты һәм 14 статьясындагы 1 өлешенең 6 пункты).

Торак урыннарына мохтаж гражданны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пунктының шикаять белдерелә торган нигезләмәләре буенча, аларның Документлар исемлегенең I өлешендәге 8 һәм 9 пунктлары белән үзара бәйләнешендә, яшәү урыны буенча гариза бирүче белән бергә теркәлгән барлык гражданны турында адресы, гражданның теркәлү датасы, документны бирү көне күрсәтелгән мәгълүматларны үзенә туплаган документ һәм торак бинаның гомуми һәм торак мәйданын, бирү датасын күрсәтеп, шәхси финанс сәхте мөрәжәгать итүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документларга керә. Әлеге нигезләмәләр, үзенең турыдан-туры эчтәлегеннән чыгып, императив характерга ия, һәм, эш материалларыннан күренгәнчә, күрсәтелгән документларны тапшырмау торак шартларын яхшыртуга мохтажлыкны раслаудан мөрәжәгать итүчегә баш тартуға китерә.

Мондый жайга салу, әлеге Карарда ачыкланган конституциячел хокукый мәгънәсен исәпкә алып, 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының

6 статьясындагы 1 өлеше нигезлэмэләренә дә, шулай ук карала торган Административ регламентның 2.6 пунктына да каршы килә, аның нигезендә мөрәжәгать итүчегә күрсәтелгән документларны тапшыру бурычы йөкләнми.

Россия Федерациясе Конституция суды берничә тапкыр күрсәткәнчә, хокукый норма эчтәлегенең билгесезлеге аның бертөрле аңлашылуына комачаулый, конституциячел хокукларны һәм ирекләрне яклау гарантияләрен какшата, тигезлек һәм закон өстенлеге принципларын бозуга китерергә мөмкин; шуңа күрә хокук кулланучы тарафыннан ирекле аңлатылуына китерә торган хокукый норманың билгелелеге таләбен бозу үзеннән-үзе мондый норманы Россия Федерациясе Конституциясенә туры килми дип тану өчен житәрлек (2004 елның 6 апрелендәге 7-П номерлы, 2011 елның 20 декабрендәге 29-П номерлы, 2015 елның 2 июнендәге 12-П номерлы һ.б. карарлар).

Шулай итеп, Торак урыннарына мохтаж гражданның исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты нормалары, аларның Документлар исемлегенең I өлешенең 8 һәм 9 пунктлары белән үзара бәйләнешендә, закон һәм суд каршында һәркемнең тигезлеге конституциячел принцибыннан килеп чыга торган хокукый норманың билгеләнеше, ачыклыгы һәм бер мәгънәдә булуы гомумхокукый критерийларына җавап бирми, шуңа күрә юридик җаваплылыкның конституциячел принципларына каршы килә һәм Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килми.

Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетына, Татарстан Республикасы Конституциясе таләпләреннән чыгып һәм аның нигезлэмэләренә таянган Татарстан Республикасы Конституция судының хокукый позицияләрен исәпкә алып, әлеге Карардан килеп чыга торган гамәлдәге хокукый жайга салуга тиешле үзгәрешләр кертәргә кирәк.

«Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 84 статьясындагы икенче өлеше нигезендә Татарстан Республикасы законын яисә башка норматив хокукый актын йә

аларның аерым нигезлэмэләрен Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килми дип тану конституциячел түгел дип танылган, йә мөрәжәгатьтә шундый нигезлэмэләре күрсәтелгән актка нигезлэнгән башка норматив хокукый актларның нигезлэмэләрен юкка чыгаруга сәбәп була. Бу законнарның яисә башка норматив хокукый актларның нигезлэмэләрен судлар, башка органнар һәм вазыйфай затлар куллана алмый.

Бәян ителгәннәр нигезендә, «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 6, 46, 63 статьяларына, 66 статьясындагы беренче һәм икенче өлешләренә, 67 статьясындагы беренче, икенче һәм алтынчы өлешләренә, 68, 69, 71, 73, 84 статьяларына, 104 статьяның беренче өлешендәге 1 пунктына таянып, Татарстан Республикасы Конституция суды

карар чыгарды:

1. «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» 2007 елның 13 июлендәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 6 статьясындагы 1 өлешә нигезлэмэләрен — гамәлдәге хокукый жайга салу системасында үзенә конституциячел-хокукый мәгънәсә буенча — гражданны торак урынына мохтажлар буларак исәпкә алу өчен кирәкле документлар исемлегенә шәхси финанс счетын кертәп, вәкаләтле органның бары тик граждан тарафыннан мондый документ тапшырылмаганлыктан гына торак шартларын яхшыртуга мохтажлыгын раслаудан баш тарту мөмкинлеген күз алдында тотмаган дәрәжәдә Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килә дип танырга.

2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2006 елның 7 июнендәге 275 номерлы карары белән расланган Федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән гражданның аерым категорияләренә торак сатып алу өчен субсидияләр бирү турындагы

нигезләмәнең 5 пунктын, 8 пункттындагы икенче абзацын, федераль бюджеттан бүлеп бирелә торган субвенцияләр исәбеннән торак шартларын яхшырту хокукын Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре башкарма комитетларында гражданнар тарафыннан раслау тәртибе «Татарстан Республикасы Дәүләт торак фондыннан һәм муниципаль торак фондыннан социаль наем шартнамәләре буенча гражданнарның аларга торак урыннары бирү хокукларын гамәлгә ашыру турында» 2007 елның 13 июлендәге 31-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгәнлеген күздә тотып, алар гражданнар тарафыннан шәхси финанс счётын тапшырмаган очракта торак шартларын яхшыртуга аларның хокукын расланмаган дип танырга мөмкинлек бирмәгән дәрәжәдә Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килә дип танырга.

3. Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан шәһәрендә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданнарны исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты нигезләмәләрен, аларның Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенең (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенең 8 һәм 9 пунктлары белән үзара бәйләнешендә Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килми дип танырга.

Казан шәһәре муниципаль берәмлеге башкарма комитетына, Татарстан Республикасы Конституциясе таләпләреннән чыгып һәм Татарстан Республикасы Конституция судының аның нигезләмәләренә таянган хокукый позицияләрен исәпкә алып, гамәлдәге хокукый жайга салуга әлеге Карардан килеп чыга торган тиешле үзгәрешләргә кертергә.

4. Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан

шәһәрәндә торак урыннарға мохтаж гражданның аерым категорияларын исәпкә кую буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пунктының, әлеге Административ регламентка 1 нче кушымтаның сигезенче абзацы белән аның үзара бәйләнешендә (Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2019 елның 26 декабрәндәге 4641 номерлы карары кабул ителгәнчегә кадәр гамәлдә булган редакциясендә), конституциячеллеген тикшерүгә кагылышлы өлешендә әлеге эш буенча эш карауны туктатырга.

5. Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 14 октябрәндәге 9010 нчы номерлы карары белән расланган Гражданның социаль наем шартнамәсе нигезендә муниципаль миләктәге торак урынны бирү турында Казан шәһәре Башкарма комитетының хокукый актын әзерләү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пунктының һәм әлеге Административ регламентка 1 нче кушымтаның (Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2019 елның 26 декабрәндәге 4652 номерлы карары кабул ителгәнчегә кадәр гамәлдә булган редакциясендә) алтынчы, жиденче һәм сигезенче абзацларының конституциячеллеген тикшерүгә кагылышлы өлешендә әлеге эш буенча эш карауны туктатырга.

6. Мөрәжәгать итүче эше буенча кабул ителгән һәм Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килми дип танылган Казан шәһәре муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының 2013 елның 6 августындагы 7154 номерлы карары белән расланган Казан шәһәрәндә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданның исәпкә алу буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең административ регламентының 2.5 пункты нигезләмәләренә, аларның Муниципаль хезмәт, шулай ук хезмәтләр күрсәтү өчен кирәкле һәм мәжбүри булган хезмәтләр күрсәтү өчен законнар яисә башка норматив хокукый актлар нигезендә кирәкле, гариза бирүче тарафыннан тапшырылырга тиешле документлар исемлегенә (әлеге Административ регламентка 3 нче кушымта) I өлешенә

8 һәм 9 пунктлары белән үзара бәйләнешендә, нигезлэнгән хокук куллану карарлары, әгәр моның өчен башка каршылыклар булмаса, әлеге Карардагы нәтижәләргә исәпкә алып, билгелэнгән тәртиптә яңадан каралырга тиеш.

7. Әлеге Карар катгый, шикаятькә дучар ителә алмый, игълан ителү белән үз көченә керә, турыдан-туры гамәлдә була һәм башка органнар һәм вазыйфаи затлар тарафыннан раслануны таләп итми.

8. Әлеге Карар «Ватаным Татарстан», «Республика Татарстан» газеталарында һәм «Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталы»нда (PRAVO.TATARSTAN.RU) кичекмәстән басылып чыгарга тиеш. Карар шулай ук «Татарстан Республикасы Конституция суды хәбәрләре»ндә басылып чыгарга тиеш.

№ 91-П

**Татарстан Республикасы
Конституция суды**